Ed. **182. Frumvarp til laga** [93. mál]

um kirkjuþing og kirkjuráð íslenzku þjóðkirkjunnar.

Frá menntamálanefnd.

1. gr.

Kirkjuþing íslenzku þjóðkirkjunnar skal halda í Reykjavík annað hvert ár, að jafnaði í októbermánuði. Það skal ekki eiga lengri setu en tvær vikur.

2. gr.

Kjörnir eru 15 kirkjuþingsmenn, 14 í 7 kjördæmum og 1 af guðfræðideild Háskóla Íslands. Enn fremur eiga sæti á kirkjuþingi biskup og kirkjumálaráðherra.

Kjördæmin eru þessi:

1. Reykjavíkurprófastsdæmi.
2. Kjalarness-, Mýra-, Borgarfjarðar- og Snæfellsnessprófastsdæmi.
3. Dala-, Barðastrandar-, Vestur-Ísafjarðar- og Norður-Ísafjarðarprófastsdæmi.
4. Stranda-, Húnavatns- og Skagafjarðarprófastsdæmi.
5. Eyjafjarðar-, Suður-Þingeyjar- og Norður-Þingeyjarprófastsdæmi.
6. Norður-Múla-, Suður-Múla- og Austur-Skaftafellsprófastsdæmi.
7. Vestur-Skaftafells-, Rangárvalla- og Árnesprófastsdæmi.

3. gr.

Í hverju þessara kjördæma eru kosnir tveir kirkjuþingsmenn, prestur og leikmaður.

4. gr.

Prófastar og prestar, sem ábyrgð hafa á prestakalli, innan hvers kjördæmis, kjósa úr sínum hópi einn kirkjuþingsmann fyrir kjördæmið og tvo varamenn. Kennarar guðfræðideildar háskólans kjósa úr sínum hópi einn kirkjuþingsmann og einn til vara.

5. gr.

Sóknarnefndarmenn og safnaðarfulltrúar hvers kjördæmis kjósa úr sínum hópi einn kirkjuþingsmann fyrir kjördæmið og tvo varamenn.

6. gr.

Kjörstjórn skipa: biskup, og er hann formaður hennar, einn maður tilnefndur af kirkjuráði, og lögfræðingur tilnefndur af kirkjumálaráðherra.

7. gr.

Kjörstjórn sendir í 1. viku aprílmánaðar þeim, er kosningarrétt hafa, nauðsynleg kjörgögn: auðan kjörseðil, óutanáritað umslag, eyðublað fyrir yfirlýsingu kjósanda um það, að hann hafi kosið, og umslag með utanáskrift kjörstjórnar. Kjósandi ritar nafn þess, sem hann vill kjósa, svo og nöfn 1. og 2. varamanns, á seðilinn, setur hann í óutanáritaða umslagið og lokar því, útfyllir eyðublaðið og undirritar og sendir síðan allt í áprentaða umslaginu til kjörstjórnar í ábyrgðarpósti.

Kjörgögn til presta og leikmanna skulu vera sín með hvorum lit. Leiðbeining fylgi um það, hvernig kosningin skuli framkvæmd.

Talning atkvæða fer fram í 1. viku ágústmánaðar.

8. gr.

Kjörstjórn úrskurðar, hverjir eiga kosningarrétt.

9. gr.

Kjörstjórn telur atkvæði og úrskurðar kosningarnar. Réttkjörnir við báðar kosningarnar eru þeir, sem flest fá atkvæði. Hljóti tveir eða fleiri jöfn atkvæði, sker hlutkesti úr. Fái sami maður flest atkvæði, bæði sem aðalmaður og varamaður, tekur hann sæti aðalmanns.

Kjörstjórn sendir kirkjuþingsmönnum kjörbréf og varamönnum skírteini um það, að þeir séu 1. og 2. varamaður í því kjördæmi.

10. gr.

Kjörtímabil er 6 ár. Ef kirkjuþingsmaður andast á tímabilinu eða getur ekki sótt kirkjuþing, taka varamenn þess kjördæmis við eftir röð.

11. gr.

Kærur út af kosningu til kirkjuþings skulu sendar kjörstjórn eigi síðar en svo, að komnar séu í hendur henni áður en kirkjuþing kemur næst saman. Leggur hún þær fyrir kirkjuþing á fyrsta fundi þess. Kirkjuþing úrskurðar með atkvæðagreiðslu, hvort kosning skuli tekin gild, og skal úrskurði lokið eigi síðar en á 3. fundi þess.

12. gr.

Biskup er forseti kirkjuþings. Auk þess kýs þingið sér þegar í upphafi fyrsta fundar 1. og 2. varaforseta og tvo skrifara.

13. gr.

Kirkjuþingsmenn fá greidda dagpeninga og ferðakostnað. Kýs kirkjuþingið þriggja manna þingfararkaupsnefnd, er úrskurðar reikninga kirkjuþingsmanna. Kirkjumálaráðherra ákveður upphæð dagpeninga hverju sinni.

14. gr.

Kirkjuþing hefur ráðgjafaratkvæði og tillögurétt um öll þau mál, er kirkju, klerkastétt og söfnuði landsins varða og heyra undir verksvið löggjafarvaldsins eða sæta forsetaúrskurði. Það hefur og rétt til þess að gera samþykktir um innri málefni kirkjunnar, guðsþjónustu, helgisiði, fermingar, veitingu sakramenta og önnur slík. Þær samþykktir eru þó eigi bindandi, fyrr en þær hafa hlotið samþykki kirkjuráðs, prestastefnu og biskups.

15. gr.

Kirkjuráð skipa 5 menn, biskup landsins og 4 menn kjörnir af kirkjuþingi, og skulu tveir þeirra a. m. k. vera guðfræðingar. Það kýs og jafnmarga varamenn. Kjörtímabil kirkjuráðsmanna er hið sama og kirkjuþingsmanna. Kosning í kirkjuráð fer jafnan fram, er hið fyrsta kirkjuþing að afstöðnum kosningum kemur saman.

16. gr.

Verkefni kirkjuráðs er að vinna að eflingu íslenzkrar kristni og styðja að trúar- og menningaráhrifum þjóðkirkjunnar. Það skal vera biskupi til aðstoðar og fulltingis um að koma fram þeim málum, er kirkjuþing hefur samþykkt.

Kirkjuráð annast undirbúning þeirra mála, er það kýs að leggja fyrir kirkjuþing hverju sinni. Hafa og kirkjuráðsmenn rétt til að sækja fundi kirkjuþings og taka þar til máls, en hafa eigi atkvæðisrétt, nema þeir séu jafnframt þingfulltrúar.

Kirkjuráð hefur ráðstöfunarvald yfir prestakallasjóði, svo og því fé öðru, sem veitt er til frjálsrar kirkjulegrar starfsemi, samkvæmt þeim ákvæðum, sem fjárveitingavaldið setur hvert sinn, enn fremur því fé, er kirkjuráði kann að vera falin ráðstöfun á af kirkjuþingi eða öðrum aðilum.

17. gr.

Biskup er sjálfkjörinn forseti kirkjuráðs. Hann kallar kirkjuráð saman til funda, þegar þurfa þykir eða þegar tveir kirkjuráðsmenn óska þess, og eigi sjaldnar en einu sinni á ári.

Kirkjuráðsmenn fá greiddan framlagðan kostnað og aðstoð eftir reikningi, er kirkjumálaráðuneytið úrskurðar.

18. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi, og eru þá jafnframt numin úr gildi lög um kirkjuráð frá 6. júlí 1931.

Greinargerð.

Frumvarp þetta er flutt samkvæmt beiðni kirkjumálaráðherra. Nefndarmenn áskilja sér rétt til að flytja breytingartillögur og fylgja breytingartillögum, sem fram kunna að koma.

Frumvarpið var flutt sem stjórnarfrv. á síðasta þingi, og fylgdu því þá svo hljóðandi athugasemdir:

Kirkjuþing fyrir hina íslenzku þjóðkirkju hefur verið áhugamál prestastéttarinnar um hálfrar aldar skeið.

Skömmu eftir síðustu aldamót samdi meiri hluti þáv. kirkjumálanefndar, þeir séra Árni Jónsson á Skútustöðum, séra Eiríkur Briem og séra Jón Helgason síðar biskup, frumvarp um þetta efni, sem þó ekki náði fram að ganga, þrátt fyrir atfylgi ágætra manna.

Málinu var þó haldið vakandi, og fyrir allmörgum árum bar prófessor Magnús Jónsson fram á Alþingi frumvarp til laga um kirkjuþing. Frumvarpinu var yfirleitt vel tekið, en náði þó ekki afgreiðslu.

Fyrir prestastefnu 1948 var að tilhlutan biskups lagt frumvarp til laga um kirkjuþing. Var málinu vel tekið og kjörin 5 manna nefnd til þess að athuga frum-

varpið nánar. Lauk nefndin því starfi haustið eftir, og sendi síðan öllum prestum landsins til athugunar og umsagnar frumvarpið með þeim breytingum, er hún hafði á því gert.

Um gagnsemi þessa frumvarps fyrir kirkjuna ætti ekki að þurfa að fara mörgum orðum. Það liggur í augum uppi. Kirkjuþing er kirkjunnar mönnum ekki síður nauðsynlegt en t. d. bændum og sjávarútvegsmönnum fyrir sitt leyti þeirra þing. Mætti fastlega gera ráð fyrir því, að þegar fengin væri reynsla af starfi kirkjuþinga, mundu menn engan veginn vilja án þess vera, enda er þess að vænta, að með líðandi árum mundi vaxa festa og þróttur í starfi þess.

Um einstakar greinar frumvarpsins skal það tekið fram, er hér segir:

Um 1. gr.

Októbermánuður mun einna heppilegastur tími til þinghaldsins. Mestu sumarannir eru þá afstaðnar og bílvegir venjulega enn færir. Einnig má gera ráð fyrir setu Alþingis um sama leyti, og getur það verið mikill kostur. Tíminn til þinghaldsins er ekki ákveðinn lengri með tilliti til þess, að kostnaður við það verði sem minnstur, enda ætti hann að nægja, ef mál væru vel og rækilega undirbúin.

Um 2. gr.

Tala kjördæma og kirkjuþingsmanna er einnig höfð svo lág í sparnaðarskyni. Um takmörk kjördæma getur alltaf orðið álitamál, en rétt þykir að miða við prófastsdæmi. Til þess að gera nánar grein fyrir skiptingu í kjördæmi er hér skýrt frá tölu þjóðkirkjupresta að lögum, sókna, sóknarnefndarmanna og safnaðarfulltrúa.

	Tala presta	Tala sókna	Tala sóknarn. og sfltr.
1. kjördæmi	9	8	48
2. kjördæmi	20	52	212
3. kjördæmi	19	44	181
4. kjördæmi	17	52	208
5. kjördæmi	18	45	185
6. kjördæmi	16	36	148
7. kjördæmi	17	49	205
Samtals	116	286	1187
Meðaltal	16.6	40.9	169.6

Um 3. gr.

Greinin tryggir ákveðið hlutfall milli tölu presta og leikmanna samkvæmt því, er mönnum hefur litizt bæði á prestastefnum og almennum kirkjufundum.

Um 4. og 5. gr.

Almennar kosningar mundu verða of kostnaðarsamar, en sóknarnefndarmenn og safnaðarfulltrúar eru á hinn bóginn almennt kosnir og því ágætir kjörmenn, enda má vænta, að til þessara starfa veljist áhugamennirnir í hverri sókn. Og um kjörgengið liggur beint við, að einmitt þessir sömu menn, sem allar sóknir landsins hafa kosið úr leikmannahópi til þess að fara með mál sín, verði einir kjörgengir til kirkjuþings. Þetta mundi einnig auka áhugann á sóknarnefnda- og safnaðarfulltrúakosningum, og væru þessir trúnaðarmenn safnaðanna vel að því komnir að vera einir kjörgengir til kirkjuþings. Hér ætti ei í hlut þröngur hópur, heldur nokkuð á 2. þúsund manna. Hvert kjördæmi verður að eiga sína varamenn, enda er kjörtímabilið áætlað í lengra lagi, 6 ár.

Um 15. til 17. gr.

Þar er sú breyting frá gildandi lögum, að kirkjuþingið skal kjósa kirkjuráð, en áður var það kjörið af prestum og héraðsfundum. Þessi breyting á kosningu kirkjuráðsins mun stuðla að nánu samstarfi milli kirkjuráðs og kirkjuþings, er verður að teljast mjög æskilegt og nauðsynlegt. Kirkjuráði eru ætluð hin sömu verkefni og áður, sbr. l. nr. 21 6. júlí 1931, og innbyrðis skipan þess er óbreytt. Hins vegar er kjörtímabil kirkjuráðsmanna lengt úr 5 árum í 6 ár og verður hið sama.og kirkjuþingsmanna.

Kirkjunni hafa borizt ýmsar gjafir frá einstökum mönnum, ætlaðar til kirkjuþarfa. Liggur beint við, að gefendur feli kirkjuráði ráðstöfun slíkra gjafa.